

16.3.2020

Espoon kaupunki /Tero Alatalo
kirjaamo@espoo.fi

Kuva: Eestinkallio Keijo Savola

Viite: Viitaten ilmoitukseen verkkosivuillemme ja saamaamme lisäaikaan

Lausunto Länsi-Espoon luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmaluonnoksesta

Espoon ympäristöyhdistys ry ja Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry kiittävät lausuntomahdollisuudesta ja antavat tämän yhteisen lausunnon.

Mielipidettä varten olemme perehtyneet useita kymmeniä tunteja suunnitelma-aineistoihin. Olemme tehneet helmi-maaliskuussa 2020 neljänä päivänä maastokäynnin noin 120 sellaiselle metsikkökuviolle, joille on esitetty suunnitelmassa hakkuu- tai hoitotoimenpiteitä.

Maastokäynteihin ovat osallistuneet neljänä päivänä Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirin suojeluasiantuntija Keijo Savola, kahtena päivänä Espoon ympäristöyhdistyksen puheenjohtaja Anni Simola ja FT Heikki Simola sekä yhtenä päivänä metsätalousinsinööri-luontokartoittaja Jyri Mikkola.

Suunnitelma tulisi palauttaa uuteen valmisteluun

Luonnoksessa on omat ansionsa, mutta samalla siihen liittyy merkittäviä ongelmia ja muutostarpeita. Suunnitelma ei nyky muodossaan ole toteuttamiskelpoinen eikä sitä tule viedä teknisen lautakunnan hyväksymiskäsittelyyn. **Hyvän kaupunkimetsänhoidon suunnittelun, Espoon monimuotoisuussitoumusten, asiallisen luonto-, virkistys- ja maisema-arvojen huomioinnin sekä hiilenvarastoinnin edellyttämät muutostarpeet ovat niin suuret, että esitämme luonnoksen palauttamista uuteen valmisteluun.**

Suunnitelman ensisijaisena tavoitteena tulee olla Espoo-tarinan mukaisesti: *Espoolaisten asuin ympäristön on viihtyisä ja luontoarvot ja luonnon monimuotoisuus säilyvät* sekä, että: *Kaupunki toimii ilmastotyön edelläkävijänä*. Siis ei metsätalouden käytäntöjä mukaillen vaan niin, että jokainen ehdotettu toimenpide on perusteltavissa edellä mainittujen tavoitteiden edistämiseksi.

Kokonaisuutena tässä lausunnossa esitetyt muutokset merkitsevät suunniteltujen hoitotoimien olennaista keventämistä. Käytännössä saavutettaisiin myös merkittävää ilmastohyötyä puuston (elävän ja lahoppuun) karttumisen myötä. Ekologisen metsänhoidon käytäntöjen omaksuminen on tietyllä tavalla haaste myös metsien hoidon tavoitteita koskevalle tiedottamiselle.

Korjattu ehdotus tulee tuoda uudestaan nähtäville esimerkiksi syksyllä 2020.

Aineiston laadusta

Nähtävillä oleva aineisto on selvästi laadukkaampaa kuin esimerkiksi vuosi sitten julkaistun Etelä-Espoon luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman pohja-aineisto Erityiskiitoksen ansaitsee se, että tutustuttavana ovat Espoon karttapalvelusta löytyvien kuviotietoreferointien lisäksi varsinaiset metsäsuunnitelman kuviotiedot. Myös METSO-yhteenvetokartat ovat luontoarvojen hahmottamisen kannalta hyödyllisiä.

Pidämme sen sijaan pahana puutteena sitä, että aineistoista puuttuvat yhteenvetokartat, joista näkyisivät metsikköjen arvioidut kasvillisuustyyppit sekä kehitysluokat. Nyt nämä tiedot on haettava yksittäin kuviotiedoista poimimalla, jolloin kokonaiskuvan hahmottaminen esim. jonkun laajemman yhtenäisen metsäalueen luonteesta vaikeutuu olennaisesti.

Merkittävänä puutteena on syytä pitää myös sitä, että nähtävillä olevasta aineistosta puuttuu selostustyyppinen osa. Sellaisesta kävisi ilmi esimerkiksi se, kuinka paljon erilaisia hakkuuta ja hoitotoimia on esitetty hehtaarisella tehtäväksi. Tällaisen tiedon puuttuminen tekee suunnitelman toteuttamiskelpoisuuden ja todellisten luontovaikutusten arvioinnin hyvin vaikeaksi.

Osallisten kannalta olisi ollut tärkeää myös, että suunnitelma-aineistoissa olisi kerrottu se, mitä käytetyt hakkuu- ja hoitotermit todellisuudessa tarkoittavat. Kun Espoon kaupunkimetsien hoidon tavoitteet ovat kokonaan muut kuin tavanomaisessa, puuntuotantoon tähtäävässä, talousmetsien hoidossa ja käsittelyssä, on metsäsuunnittelun ongelmaksi tiedostettava myös se tosiasia, että yleinen käsitteistö tulee pääosin talousmetsien kasvatuksen ja hoidon piiristä. Tämä leimaa sekä suunnitelmakuvauksia, että vakavasti myös niiden toteutusta käytännössä.

Monelle asukkaalle ja viheralueiden käyttäjälle saattaa toteutusvaiheessa tulla epämieluisana yllätyksenä esimerkiksi se, että isolle joukolle kuvioita esitetyt poimintahakkuut ovatkin käytännössä yläharvennustyyppisiä väljennys- ja harvennushakkuuta. Näiden vaikutus metsikön maisemakuvaan ja metsän tuntuun on aivan toinen kuin yksittäisten huonokuntoisten puiden poimintahakkuissa, jollaisiksi poiminnat on perinteisesti kaupunkimetsänhoidossa ymmärretty.

Aineistosivulta puuttuvat myös hoitoluokka-kartat, joista pystyisi nopeasti hahmottamaan esimerkiksi mitkä kuviot on osoitettu arvometsien (C5) hoitoluokkaan.

Nähtävillä olevasta suunnitelma-aineistosta ei käy ilmi se, mikä taho tai ketkä henkilöt ovat tehneet suunnitelman maastotyöt sekä hakkuu- ja hoitoesitykset. Tekijätiedot kerrotaan esimerkiksi Espoon kaavojen luontoselvityksissä.

Kuvioinneista

Järjestöjen maastokäyntien yhteydessä on ilmennyt, että suunnitelmaluonnoksessa on tehty metsikkökuviointia kaupunkimetsien hoitosuunnittelun kannalta liian yleispiirteisellä hahmottamis- ja rajaamisotteella. Tällöin samaan kuvioon on toistuvasti sisällytetty alueita, jotka olisi kannattanut jakaa useampaan kuvioon kasvillisuustyyppien, puuston kehitysluokkien, puulajisuhteiden, luontoarvojen sekä hoitotarpeen perusteella. Käytetty liian yleispiirteinen kuviointi aiheuttaa jatkossa runsaasti ongelmia toimenpiteiden järkevän kohdentamisen ja toteuttamisen sekä luontoarvojen vaalimisen kannalta.

Kasvupaikkojen tunnistaminen

Luontojärjestöt ovat jo vuosikausia, ellei -kymmeniä arvostelleet Espoon kaupungin luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmia kasvupaikkojen tunnistamiseen liittyvistä puutteista. Useimmiten kritiikki on keskittynyt lehtojen huonoon tunnistamiseen. Myös nyt tehdyssä suunnitelmassa vain osa lehdoista on tunnistettu. Merkittävä osa, ilmeisesti jopa yli puolet, suunnitelma-alueen lehdoista on luokiteltu lehtomaisiksi kankaiksi, muutama lehtoaltainen kuvio jopa tuoreiksi kankaiksi.

Lähtökohtana on tiedostettava se, että Espoon eteläiset osat kuuluvat etelärannikon tammivyöhykkeeseen, eli hemiboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen, jossa kasvuolosuhteet ovat huomattavasti edullisemmat kuin esimerkiksi jo Nuuksion ylängöllä ja yleensäkin Uudenmaan mantereisemmissä sisäosissa. Lehtomaisia metsiä on siis alueella runsaasti. Espoon ja Kirkkonummen lehtoniittyjä, erityisesti metsälaidunnukseen vielä tuolloin käytettyjä lehtoja ja niiden kasvillisuutta, tutki jo 1920-luvulla Carl Cedercreutz (mm Acta Botanica Fennica 3, 181 s., 1927).

Asialla on suuri luonnonsuojelubiologinen merkitys, ja ongelmaksi muodostuu erityisesti luonnoksessa rutiininomaisesti esitetyt mittavat pienpuuston hoitotoimet. Osa lehtojen

luontoarvoista perustuu nimenomaan monipuoliseen aluspuustoon ja pensaskerrokseen. Varsinkin lehtipuuvaltaisissa "lintutiheikkötyypin" lehdossa aluspuuston on jopa erityisen suotavaa olla selvästi tiheämpää kuin kangasmetsissä.

Pääosa tunnistamatta jääneistä lehdoista on kasvillisuudeltaan keskiravinteisia tuoreita lehtoja selvällä multamaannoksella tai selvästi multapohjaisia entisiä maatalousmaita, joiden pohjakasvillisuus on vielä muuttumassa pelto- ja niittylajistosta metsälajistoon, Jälkimmäisen ryhmän puustossa ja pensaskerroksessa on usein jo nähtävillä luontoarvojen kannalta suotuisaan suuntaan kehittyvään arvolehtoon viittaavia tekijöitä (runsaasti tuomea, harmaaleppää, tervaleppää ja raitaa sekä jalojen lehtipuiden taimia).

Koska lehtojen tunnistamatta jääminen toistuu suunnitelmasta toiseen, toivomme, että jatkossa suunnitelmien maastotöitä tekevät henkilöt saavat nykyistä paremman koulutuksen juuri lehtojen tunnistamiseen. Esitämme, että suunnitelman jatkotyöstössä vähintäänkin kaikki lehtomaisiksi kankaiksi luokitellut metsät käydään maastossa uudestaan lävitse niin, että valtaosa lehdoista saadaan suunnitelmassa tunnistettua lehdoiksi.

Myös vesitaloudeltaan säilyneiden korprien tunnistamisessa ja huomioinnissa on selviä puutteita, joskin lehtoja pienempiä.

Maastokäyntien yhteydessä törmättin Suvisaaristossa Ramsön suojelualueen ja Suvisaarentien välisissä metsissä kahteen viime vuosien harvennushakkuuseen (talvi 2017-2018?), joissa oli vaurioitettu vakavasti kuvioilla sijaitsevia korpia. Pienempi korvista sijaitti suojelualueen rajalla ja suurempi ilmeisesti kuvion 1091 eteläosassa. Kuva 1.

Kuva 1: 2017/2018 harvennushakkuulla vaurioitettua korpea Suvisaariston keskiosassa. Kuva: Keijo Savola.

Jatkossa metsänhoidon suunnittelun ja toteutuksen on syytä nousta Espoossa sellaiselle minimitasolle, että pienetkin vesitaloudeltaan säilyneet korpilaidut tunnistetaan suunnittelussa ja säästetään viimeistään hakkuutoimien toteutuksessa.

Luontoarvojen huomiointi

Luontoarvojen huomiointi jakaantuu luonnon- ja maisemanhoidon hankkeissa kahteen vaiheeseen eli arvojen tunnistamiseen suunnitelmaa tehtäessä ja arvojen huomioon ottamiseen toimenpiteissä. Suunnitelma sisältää molempien vaiheiden osalta sekä ansioita että ongelmia.

METSO-arvojen ja lahpuustoisuuden huomiointi luontoarvoina on johtanut siihen, että pääosa suunnittelualueen metsäluonnoltaan erityisen arvokkaista metsikkökuvioista on todettu kuviotiedoissa jollakin tasolla arvokkaiksi

Arvometsähoitoluokan (C5) hyvin vähäinen käyttö on heikentänyt olennaisesti suunnitelman kykyä yksilöidä olennaisia luontoarvoja sisältävät kuviot ja varsinkin useampia kuvioita sisältävät kuviorypäät.

Todettujen luontoarvojen huomioon ottaminen hakkuu- ja hoitoesityksissä on valitettavan vaihtelevaa ja puutteellista. Poiminta- ja harvennushakkuita sekä pienpuuston hoitoa esitetään, pääosin ilman riittäviä muita perusteita, kohtuuttoman isolle hehtaarimäärälle merkittäviä METSO-arvoja omaavia metsiä. Merkittäviä metsäluontoarvoja on vaarassa mm. Harmaakallion alueella, Eestinkalliolla, Hanikan-Soukansalmen alueella, Svinö-Skatan alueella sekä Suvisaaristossa. Pienemmässä määrin ongelmia on lukuisilla muilla alueilla, kuten Rullavuoren alueella. Luontoarvojen lisäksi heikosti perustellut hakkuut heikentävät arviomme mukaan myös metsien virkistyskäyttöarvoja huonontamalla lähimaisemien laatua ja vähentämällä metsän tuntua.

Jäljempänä on tarkemmin arvioitu suunnitelmaluonnosta ja sen toimenpiteitä vielä kolmen luontoarvotekijän eli arvometsähoitoluokan käytön, METSO-arvojen tunnistamisen ja turvaamisen sekä liito-oravan huomioinnin osalta.

Arvometsä-hoitoluokan käyttö

Suunnitelmasta puuttuvat yhteenvetotiedot esitetyistä hoitoluokista, jolloin ne tiedot on ollut pakko etsiä kuvio kerrallaan metsäsuunnitelman kuviotiedoista. Arvometsiksi on osoitettu vain 22,3 hehtaaria eli vain muutamia prosentteja suunnittelualueen metsistä. Tulos on suunnittelualueen luontoarvojen, ympäristökasvatuksen sekä hyvän kaupunkimetsänhoidon käytäntöjen kannalta huono.. Erityisen huonosti valittu yksittäisiä kuvioita poimiva malli tunnistaa puutteellisesti laajemmat arvokkaiden metsien kokonaisuudet – eli juuri ne kohteet, joiden luonnonsuojelubiologinen merkitys on objektiivisesti arvioiden suurin.

Esitämme, että suunnitelma-alueen puustoisista alueista vähintään 25 % osoitetaan arvometsiksi siten, että sellaiseksi päätyvät

- aluekokonaisuuksina suunnittelualueen tärkeimmät luontoarvokeskittymät (esimerkiksi Eestinkallion ja Harmaakallion vanhapuustoiset osat, Hanikan edustavat kallio-, kangas- ja korpimetsät sekä Soukansalmen vanha- ja lahoppuustoiset kangas-, kallio- ja lehtometsät, Soukan Kasavuoren vanhapuustoiset kallio- ja kangasmetsät, Finnoon kosteikon ympäristön arvokkaat puustoiset alueet jne.)
- näitä täydentävät kunkin luontotyypin parhain neljännes yksittäisinä kuvioina tai kuviorypäinä (nämä on yleensä luokiteltu METSO I ja II-luokkiin)
- liito-oravien ydinalueet, ainakin siltä osin kuin niillä on muita luontoarvoja.

Olemme liitteen 1 kuviokohtaisissa huomioissa nostaneet esille muutamia kymmeniä arvometsiksi soveltuvia kuvioita.

METSO-arvojen tunnistaminen ja arvojen turvaaminen

Suunnitelmassa on aikaisempaa selvästi paremmin tunnistettu METSO-arvoja omaavat metsikkökuviot, mikä ansaitsee kiitoksen. Maastokäynneillämme on toki havaittu jonkin verran tunnistamatta jääneitä luokan II METSO-lehtoja ja kangasmetsiä, lisäksi osa luokan I kriteerit täyttävistä kuvioista on suunnitelmaluonnoksessa luokiteltu luokkaan II.

METSO-arvojen osalta ison ongelman muodostaa se, että hyvin monelle niitä omaavia kuvioita on suojeluarvojen tunnistamisesta huolimatta esitetty hakkuu- ja hoitotoimia, jotka eriasteisesti heikentävät kuvioiden ja laajempien metsäalueiden luontoarvoja. Valtaosassa tapauksista esitetyille

toimenpiteille ei ole – eräitä reunavyöhykkeitä lukuun ottamatta – perusteita puuston eri-ikäisrakenteen kehittämisen, virkistyskäytön edistämisen eikä turvallisuuden kannalta.

Valitettavan vähäinen osa selkeitä METSO-arvoja omaavista metsistä ja varsinkin laajemmista METSO-kuvioiden rypäistä on osoitettu arvometsien hoitoluokkaan.

Liito-oravan huomioon ottaminen

On hyvä, että suunnitelman teossa on ollut käytössä Espoon kaupungin ansiokas Etelä-Espoon liito-oravien suojelusuunnitelma sekä eri lähteistä kerätty 2000-luvun aineisto liito-oravien esiintymisestä ja arvioiduista kulkureiteistä suunnitelma-alueella. Tästä huolimatta liian monille liito-oravan todetusti käyttämille tai vähintään lajille metsien nykytilan perusteella sopiville metsikkökuvioille on esitetty ohjeistamattomia poimintahakkuita sekä pienpuuston hoitoa. Varsinkin yläharvennustyyppiset poimintahakkuut sisältävät riskin lainvastaisesta lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämisestä. Liito-oravametsiin esitettyjä hakkuu- ja hoitotoimia on syytä olennaisesti keventää etenkin yläharvennusten ja laajojen pienpuuston käsittelyjen osalta. Lisäksi on syytä korjata suunnitelman virhe, jossa kuvion toteaminen liito-oravalle tärkeäksi on toistuvasti johtanut muiden kuvion luontoarvojen sivuuttamiseen sekä lahoppuun säästämisohjeiden puuttumiseen.

Esitettyjen hakkuu- ja hoitotoimien määrästä ja kohdentumisen ongelmista

Suunnitelmaluonnoksessa on esitetty moninkertaisesti liikaa hakkuita ja hoitotoimia siihen nähden, mikä olisi suunnitelma-alueella suunnitelmakaudella perusteltua tai kestäväää metsien luonto-, maisema- ja virkistysarvojen kannalta. Pahimmat ongelmat keskittyvät arvokkaita luontokokonaisuuksia pirstoviin toimenpiteisiin, valmiiksi eri-ikäisrakenteisiin metsiin esitettyihin yläharvennustyyppisiin poimintahakkuihin (näistä merkittävä osa luontokokonaisuuksissa), eräiden muiden monipuolisten metsien harvennushakkuihin sekä ylimitoitettuun pienpuuston hoitoon.

Jäljempänä on eritelty tarkemmin eräiden metsänkäsittelymenetelmien ongelmia tällä suunnittelualueella.

Pienaukkohakkuut

Esitetyt pienaukotukset on onnistuttu sijoittamaan poikkeuksellisen huonosti. Luontojärjestöjen maastokäynneillä läpikäydyistä kohteista Suvisaariston kuviolle 1087 esitetty kohdentuu luontoarvoiltaan huomattavan arvokkaalle, boreaalisen luonnonmetsän kriteerit täyttävälle kuviolle. Todennäköisesti kyseessä on suunnitelman merkittävin yksittäinen luontoarvojen heikennys. Esityksen epätarkoituksenmukaisuutta lisää metsikön sijainti suojelualueen kupeessa. Svinön Reiviikinniityn kuviolla 1034 toimenpiteellä heikennettäisiin puolestaan lähimaiseman kannalta huomattavan edustavan mäntyvaltaisen metsän arvoja. Rullavuoren kuviolla 5001 esitetty pienaukotus pirstoisi tarpeettomasti hyvin tärkeän metsäisen alueen kokonaisuutta.

Poimintahakkuista

Esitettyjen poimintahakkuiden suuri määrä, väärä kohdentuminen sekä niiden sisältämät yläharvennustyyppiset ”raskaat” poimintahakkuut ovat suunnitelmaluonnoksen suurin ongelma.

Poimintahakkuiden kyseenalaisin osa ovat tarpeettoman laajasti käyttöön esitetyt yläharvennustyyppiset poiminnat, joilla tähdätään eri-ikäisrakenteen kehittämiseen poistamalla yksilöimätön määrä valtapuuston järeitä puita. Pääosa tällaisista hakkuista on jostakin syystä esitetty valmiiksi eri-ikäisrakenteisiin metsiin, joissa ei ole tarvetta tai perustetta vähentää valtapuustoa sen enempää alikasvoksen hyväksi kuin eri-ikäisrakenteisuuden kehittämiseksi. Järjestökäynneillä on tullut vastaan suuri määrä boreaalisen luonnonmetsän kriteerit täyttäviä, nykyrakenteeltaan valmiiksi luonnontilaisen kaltaisia metsiä, joihin on päädytty esittämään eri-ikäisrakenteen kehittämiseksi ja vahvistamiseksi yläharvennustyyppistä poimintahakkuuta. Tällaiset hakkuuesitykset ovat 2020-luvun luontoarvoja huomioivassa kaupunkimetsänhoidossa virheellisiä. .

Kohdekohtaisista yläharvennustyyppin poimintahakkuista yleensä kokonaan puuttuu ohjeistus poistettavien puiden lajikoostumuksen ja volyymin osalta: vain pienellä joukolla kuvioita on kuvattu edes prosenttiluvulla poistettavaksi kaavaillun valtapuuston määrä. Toimenpiteiden riittämätön kuvaus ja ohjeistus on iso ongelma jo ohjelman kommentoinnin kannalta, mutta erityisen vakava ja toteutuksen työmäärä ajatellen.. Näin puutteellisilla ohjeistuksilla toteuttajille annetaan melko lailla vapaat kädet suorittaa alueella mitä tahansa 10-50 % valtapuustosta poistavaa. Tällainen ei ole asiallista menettelyä suunniteltaessa kaupungin virkistysalueiden metsänhoitoa.

Kuten Liitteen 1 kuviokohtaisista arvioista ilmenee, näkemyksemme mukaan huomattava osa suunnitelmaluonnoksen yläharvennustyyppisistä hakkuuesityksistä on maastokäyntien perusteella syytä kokonaan poistaa tai monissa tapauksissa korvata ohjeistuksella ulkoilureittien, teiden tai tonttien reunojen huonokuntoisten puiden poiminnasta maalahopuiksi.

Maastokäynneillä on tullut vastaan muutamia nykyisellään tasarakenteisia kasvatusmetsäkuvioita, joiden rakenteen monipuolistamiseen esitetty poimintahakkuu hyvin sopii. Nämä edustavat pinta-alaltaan muutamaa prosenttia kaikkien esitettyjen poimintahakkuiden kokonaispinta-alasta. Muutamia tällaisia metsiköitä on yksilöity liitteen 1 kuviokohtaisissa kommentteissa.

Suunnitelmassa on mukana myös kohtalainen joukko perusteltuja poimintahakkuita. Näissä poimintahakkuut on asiaperusteilla kohdennettu ja rajattu tonttien, teiden tai ulkoilureittien reunojen mahdollisiin huonokuntoisiin puihin siten, että toimenpideohjeisiin sisältyy monesti myös lahoppuun jättäminen. Tämä on järkevää kaupunkimetsien hoitoa, jossa riittävällä lahoppuun säästämisen ohjeistuksella on varmistettu se, että toimenpiteestä saadaan myös monimuotoisuushyötyä.

Maastokäynneillämme huomasimme, että huonokuntoisten puiden poimintoja on ainakin ulkoilureittien varten esitetty myös sellaisiin metsiin, joissa ei nyt ole ongelmapuita eikä myöskään viitteitä siitä, että niitä suunnitelmakaudella kehittyisi. Kymmenillä reittien tai tonttien reunojen vanhempaa puustoa sisältävillä kuvioilla ohjeita olisikin syytä täydentää niin, että puuston tilaa tarkkaillaan ja tarvittaessa huonokuntoiset ongelmapuut kaadetaan maalahopuiksi.

Harvennus- ja ensiharvennushakkuista

Harvennushakkuista osa on osoitettu puustorakenteeltaan ja usein myös puulajisuhteiltaan yksipuolisiin kasvatusmetsiin (mm. Suvisaariston kuviot 1075 ja kuvion 1103 etelä- ja keskiosa), osa puustorakenteeltaan monipuolisiin metsiin, joissa ei toimenpideperusteita ole. Esimerkki

tällaisesta on Skataholmantiehen pohjoispuolelta rajautuva, jo valmiiksi vahvasti eri-ikäisrakenteinen kuvio 1028. Erityistä piittaamattomuutta luontoarvoista osoittaa Eestinkallion arvokkaimmalle vanhan metsän kuviolle (kuvio 9051) esitetty harvennushakkuu.

Pienpuuston hoidosta

Pienpuuston hoitoa on esitetty suunnitelmaluonnoksessa useamman sadan hehtaarin alueelle siten, että hoidon perustetta ei ole kunnolla avattu. Vakavampi puute on se, että yleensä toteuttamista ei ole lainkaan ohjeistettu. Positiivisia poikkeuksiakin toki löytyy (mm. tiheikköjen jättäminen ja tiettyjen puulajien suosinta), mutta nämä ovat selvässä vähemmistössä kokonaan ohjeistamattomiin toimenpide-esityksiin nähden. Kommentointivaiheessa onkin pakko arvioida esityksiä siinä hengessä, että suunnitelmassa esitetään koko kuvion pienpuuston käsittelyä joko ilman tiheikköjä tai muutamilla jäävillä tiheiköillä.

Järjestöjen maastokäyntien havaintojen perusteella valtaosa esitetystä pienpuuston hoidosta on koko kuvion mitassa lähes aina joko tarpeetonta tai usein kuvion luontoarvoille haitallista. Luontoarvoiltaan haitallisimmat pienpuuston hoitotoimet keskittyvät aluspuustoltaan monipuolisiin lehtoihin (joista puolet on suunnitelmassa lehtomaisina kankaina) sekä puustorakenteeltaan luonnontilaisen kaltaisiin tai vähintäänkin eri-ikäisrakenteisiin metsiin, joissa on monipuolinen, tilajakaumaltaan vaihteleva ja kuviolle sopivan tiheä pienpuusto.

Luontojärjestöjen maastokäynneillä törmättiin myös useampiin sellaisiin kovan kulutuspaineen alla oleviin metsiköihin, joissa ainoat pohjakaasvillisuutta säilyttäneet kuvion osat löytyvät tiheämpää lehtipuuvesakkoa kasvavista kohdista.. Juuri tällaisilla kuvioilla olisi hyvä lopultakin tunnistaa lehtipuuvesakosta (mukaan lukien perinteisesti vieroksuttu pihlaja) saatavat hyödyt maapohjan ja pohja- ja kenttäkerroksen kasvillisuuden suojaajana.

Esitämme, että suunnitelman jatkotyössä

- pienpuuston hoidosta koko kuvion yleisenä hoitomenetelmänä pääosin luovutaan
- ja että toimenpide rajataan selkeämmin teiden ja ulkoilureittien reunaan, ulkoilureittien risteysalueille sekä sellaisille muille erityiskohteille, joilla tiivis alikasvos ei ole erityisen suotavaa.

Maastokäynnillä havaittiin selvä ja melko kiireinen pienpuuston hoitotarve muun muassa useiden kilometrien matkalla Suvisaaristontien, Skatantien sekä Skataholmantien varsilla.

Laajempaa pienpuuston hoitoa kannattaa harjoittaa lähinnä silloin, kun

- kyseessä on huomattavan vahva kuusialikasvos kuviolla, jota on suotavampaa kehittää lehtipuuvaltaisena
- kangasmetsissä joskus poikkeuksellisen vahva pihlajavesakko aidosti uhkaa ja turhan kattavasti tukahduttaa muiden puulajien taimet.
- joissakin tilanteissa tammen ja männyn taimien kehitys hyötyisi myös kevyestä, täsmäluonteisesta pienpuuston käsittelystä.

Lahopuun huomiointi ja tuottaminen

Suunnitelmaluonnoksessa on aikaisempia suunnitelmia paljon paremmin ymmärretty lahopuun ja sen säästämisen ohjeistamisen merkitys. Luontojärjestöjen maastokäynneillä havaittiin mm. että

Hanikan alueella reittien varsilta kaadettuja huonokuntoisia puita oli lopultakin ymmärretty jättää maastoon kokonaisina maalahojuuna. Hyvä näin.

Lahopuun jätön ohjeissa vaikuttaisi kuitenkin olevan pientä tarkentamisen tarvetta. Jostakin syystä mm. liito-oravan-suojeluarvoja sisältävien kuvioiden poimintahakkuissa on usein jätetty ohjeistamatta lahopuun jättäminen. Ratkaisu ei ole järkevä, koska liito-oravakuvioilla on yleensä muitakin arvoja kuin liito-oravaan liittyviä. Lisäksi liito-oravan ydinalueet lienevät myös niitä metsiä, joilla on suurin säästymistodennäköisyys Etelä-Espoon kaavoituksessa. Siksi niiden kohdalla on erityisesti perusteita kasvattaa luontoarvoja myös lahopuun hallitulla lisäämisellä. Olemme kuviokohtaisissa kommentteissa nostaneet esille muutamia kymmeniä esimerkkitapauksia, joissa lahopuun jätto kannattaisi ohjeistaa nykyistä paremmin. Luettelo ei tämän teeman osalta ole kattava, Siksi koko suunnitelma-aineiston hakkuukuviot kannattaa käydä systemaattisesti lävitse niin, että lahopuun jättäminen ohjeistetaan kaikille niille kuvioille, joille sen lisääminen on perusteltua. Arviomme suunnitelma-alueella on hyvin niukasti sellaisia metsiä, joiden metsäkuvaan hallitusti jätetty lahopuu ei sopisi.

Niittyjen ja muiden avomaiden hoito

Suunnitelma-alueella on merkittävä määrä avomaita eli lähinnä entisiä ja nykyisiä pelto- ja niittyalueita sekä erilaisia vaihtelevasti hoidettuja nurmialueita. Käytännössä kaikki laajemmat avomaa-alueet on aikoinaan raivattu lehtomaisista metsistä pelto- ja laidunniityiksi. Sen vuoksi ne ovat jo luontaisesti maaperältään reheviä. Ajan myötä etenevä rehevöityminen on näiden alueiden hoidon kannalta merkittävä ongelma, koska korkeaksi ryöhähtävä ja yksipuolistuva kasvillisuus vähentävät niittyjen maisema- ja virkistyskäyttöarvoja.

Liiallisen rehevöitymisen syitä ovat ravinteita sadonkorjuun myötä poistavien maataloustoimien loppuminen sekä erityisesti liikenteen päästöistä peräisin oleva voimakas typpilaskeuma. Niittyjen hoidon peruskäytäntöihin tulisikin kuulua niitoksen kerääminen pois alueelta aina niittämisen yhteydessä.

On valitettavaa, että Espoon maisemanhoidossa niittojätteen kerääminen kompostoitavaksi on ilmeisesti lopetettu. Ainakin vielä vuonna 2004 julkaistussa Espoon keskus – Kauklahti –alueen maisemanhoitosuunnitelmassa niittojätteen kerääminen on ohjeistettu kaikkien niittytyyppien hoidon menetelmäksi. Saamamme tiedon mukaan nykyään ainoastaan (pajuttuvien niittyjen raivauksessa syntyvä) murskausjäte on määrää korjata pois alueelta.

Niittyjen hoidon tulee olla säännöllistä, mutta ei liian voimaperäistä, ja hoito tulisi räätälöidä kohteen mukaan. Monella voikukan valtaamalla niityllä alkukesän niitto voi olla paikallaan, mutta pääosin niittäminen tulisi ajoittaa kesän lopulle, jolloin kasvit ovat ehtineet kypsyttää ja karistaa siemenensä.

Luonto- ja maisema-arvojen tasapainoisen huomioonni näkökulmasta pääosa suunnitelma-alueen nykyisistä avomaa-alueista on syytä jatkossakin säilyttää sellaisina. Kuten tunnettua, kaikki perinnebiotoopit ovat maassamme uhanalaisia, ja avointen habitaattien säilymisen turvaaminen ja asianmukainen hoito on olennaisen tärkeää niiden monipuolisen lajiston säilymisen kannalta.

Osalle suunnitelma-alueen nykyisistä avomaakohteista on kuitenkin mahdollista ja järkevää kehittää liito-oravan liikkumista helpottavia ja metsäisten alueiden kytkeytyneisyyttä lisääviä puustoisia kaistoja tai puuryhmiä. Niitä voi tehdä joko sallimalla luontainen puustottuminen tai istuttamalla

alueille harkitusti jalopuita tai tervaleppää. Muita keinoja lisätä alueiden monimuotoisuusarvoja ovat mm. vanhojen yksittäisten raitojen ja pajujen säilyttäminen, harkittu maalahopuun jätö reunoihin jne.

Tässä lausunnossa ei ole kommentoitu suunnitelman yksittäisiä niittykuvioita. Niiden kasvistollinen tarkastelu ja hoitotoimien räätälöinti tulisi tehdä erikseen kasvukauden aikana.

Haitalliset vieraslajit ja roskaantuminen

Suunnitelmaa tehtäessä on havaittu useita metsikkökuvioita, joilla on roskia sekä vieraslajiongelmia. Esimerkiksi pensasangervo- ja kanukkaongelmia havaittiin myös luontojärjestöjen maastokäynneillä. Useimmille havaituille vieraslajikuvioille ei ole suunnitelmassa esitetty vieraslajien poistotoimenpiteitä. Esitämme, että kuviokohtaiset haitallisten vieraslajikasvien torjuntatoimet ohjeistetaan suunnitelman jatkotyössä.

Espoon viheralueiden luonnon- ja maisemanhoidossa on kaikki perusteet siirtää painopistettä luontaiseen puu- ja pensaslajistoon kohdentuvista hakkuu- ja hoitotoimista haitallisten vieraslajien torjuntaan. Tätä ovat luontojärjestöt jo kymmenkunta vuotta esittäneet. Haitallisten vieraslajien aiheuttamista riskeistä säädetty laki (1709/2015) velvoittaa kiinteistön omistajaa niiden poistamiseen

Myös roskaantuneiden alueiden siivous tulisi hoitaa nykyistä tehokkaammin ja nopeammin johtuen siitä, että roskaisilla alueilla on taipumus kerätä puoleensa lisää roskia. Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmat ovat luonteva työväline näiden toimenpidetarpeiden esille nostoon ja ohjeistamiseen.

Kaavojen ennakoimattomuudesta

Suunnitelma-alueella on runsaasti hienoja viheralueita, joilla on menossa eri vaiheessa olevia, yleensä alueiden osittaiseen rakentamiseen tähtääviä asemakaavahankkeita.

Suunnitelmaluonnoksessa ei nähdäksemme ole epäasiallisesti ennakoitu keskeneräisiä kaavoja ns. valmentavien hakkuiden esittämisen muodossa, mistä annamme kiitokset. Muutamissa tapauksissa asemakaavoituksen ongelma-alueille esitetyt hakkuu- ja hoitoesitykset on toteutuksen osalta kytketty tekeillä olevien kaavojen lainvoimaisuuteen, mikä on menettelytapana täsmälleen oikein.

Espoon karttapalvelun kehittäminen

Suunnitelman kommentoinnissa kiinnitti kiusallista huomiota se, kuinka vähäinen osa suunnittelualueen merkittävistä luontoarvokohteista on osoitettu arvokkaaksi Espoon karttapalvelusta löytyvässä arvokkaiden luontokohteiden aineistossa. Kyseinen aineisto on selvästikin vanhentunut ja varsinkin metsäisten luontotyyprien kannalta vahvasti puutteellinen. Ongelma on erityisen merkittävä silloin, kun se koskettaa laajempia luontokohteita, joita ovat muun muassa yhtä metsikkökuvioita laajemmat METSO-elinympäristökeskittymät, liito-oravan ydinalueet sekä Uudenmaan liiton arvioinneissa maakunnallisesti arvokkaaksi todetut luontoalueet.

Esitämme, että Espoon karttapalvelun aineistoa täydennetään ainakin edellä mainituilla aineistoilla. Tämä edistää myös kansalaisten ympäristökasvatusta sekä ymmärrystä siitä, miksi metsänhoidossa jatkossa jätetään maastoon lahpuuta aikaisempaa enemmän. Aineiston olemassa olo Espoon karttapalvelussa saattaa myös edistää merkittäviä METSO-arvoja omaavien metsien kattavampaa tunnistamista kaavojen luontoselvityksissä. Tällöin niiden huomiointi- ja säilymisaste rakentamisen myllerryksessä saattaisi parantua nykyisestä.

Lisätiedot:

Heikki Simola, FT, dosentti, Espoon ympäristöyhdistys ry, p. 050 5660640

Keijo Savola, suojeluasiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, 045-652 1974,
Keijo.savola@gmail.com

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITON UUDENMAAN PIIRI RY

Laura Räsänen puheenjohtaja	Tapani Veistola erityisasiantuntija
--------------------------------	--

ESPOON YMPÄRISTÖYHDISTYS RY

Anni Simola puheenjohtaja	Kristiina Mod sihteeri
------------------------------	---------------------------

Liitteet

Liite 1. Kuviokohtaiset huomiot

Liite 2. Kuvat